

er meer aandacht was voor de honger in Duitsland en Oostenrijk dan voor de dramatische toestand in Boedapest. Dat vond hij niet terecht. Hij zocht contact met Johanna H. Kuyper (1872-1947), die hij kende uit de tijd dat zij werkzaam was bij de Nederlandse ambulance in Boedapest (1916).¹⁰ Het plan rees kinderen naar Nederland te laten overkomen om hier een tijdlang te verblijven en op krachten te komen, zoals dat vanaf 1919 ook met Oostenrijkse kinderen gebeurde.¹¹ Een Centraal Comité was snel geformeerd, en de actie was zeer succesvol.¹² In tien jaar tijd verbleven 28.000 kinderen voor kortere of langere tijd bij particuliere gastadressen in Nederland.¹³

Hoewel bedoeld als algemeen humanitaire actie, werd de Nederlandse levensbeschouwelijke verdeeldheid ook op dit terrein al spoedig zichtbaar. Nadat in februari 1920 de eerste 'Hongaartjes' gearriveerd waren, ontstond er naast dit Centraal Comité (dat een protestantse kleur had) ook een katholiek comité, dat vanaf mei 1920 actief was.¹⁴

Deze kindertrein-actie was het begin van talloze andere. Er werden voedseltransporten naar Boedapest georganiseerd, daar werden gaarkeukens geopend speciaal voor kinderen, er werden weeshuizen geopend, en de Nederlandse Hervormde Kerk organiseerde een collecte. Ook in gereformeerde kring vonden deze acties veel weerklank. Maar voor de gereformeerden, meer dan voor de hervormden, ging het niet alleen om materiële hulp, zij wilden ook op geestelijk terrein hun Hongaarse geloofsgenoten te hulp schieten bij het herstel van de Calvinistische Kerk van Hongarije, die volgens sommigen nogal in verval was geraakt. Het was een kwestie van goddelijke roeping: 'God heeft dit voor onze voeten gelegd', zo verwoordde de Kamper hoogleraar H. Bouwman dit gevoel.¹⁵ Er werd Nederlandse neocalvinistische lectuur vertaald in het Hongaars¹⁶, er werd een studiefonds gesticht om Hongaarse studenten in de gelegenheid te stellen aan de VU of in Kampen te studeren¹⁷, er werden stages georganiseerd voor predikanten, en het Hongaarse jeugdwerk werd vakkundig en materieel ondersteund.¹⁸ Behalve de dochters van Kuyper speelden ook de Kamper hoogleraren Bouwman en T. Hoekstra een grote rol, evenals de Amsterdamse hoogleraar F.W. Grosheide (1881-1972). Een archief van de beide eersten is niet bekend, dat van Grosheide biedt een prachtige aanvulling op wat in de Hongaarse archieven te vinden is.

Van deze intensieve relatie met de Gereformeerde Kerken getuigt ook het archief van Sebestyén, die nauw bij dit alles was betrokken: er is correspondentie bewaard gebleven met meer dan tachtig Nederlanders. Zijn archief werd door zijn medewerkster E. Bálint

¹⁰ Zij was hoofd van de verpleging, haar zuster Henriëtte was daar als hoofd van de huishouding en schreef over deze periode een boek. Zie H.S.S. Kuyper, *Hongarije in oorlogstijd. In en om de Nederlandsche Ambulance te Boedapest (benevens een uitstapje naar Weenen)* (Baarn 1918). Een tweede druk verscheen een jaar later, in alles gelijk aan de eerste, maar met een andere titel: *Hongarije. Herinneringen van een Hollandsche vrouw* (Baarn 1919). Zie over dit boek en de achtergrond daarvan M.J. Aalders, 'Henriëtte Kuyper en de Nederlandsche Ambulance naar Boedapest', *Historisch Tijdschrift GKN*, december 2017.

¹¹ Zie J. Sebestyén, 'De "Moeder" van de Hongaarsche Kinderactie', *De Standaard*, 7 mei 1927, opgenomen in *De Hongaarsche Heraut*, mei 1927, met de reactie van J.H. Kuyper in *De Standaard*, 10 mei 1927.

¹² In Nederland is hierover weinig geschreven. W.C.A. baron van Vredenburg, *Een en ander over de Hongaarsche kinderactie in Nederland* ('s-Gravenhage z.j. [1927]). Hij zelf speelde, met zijn vrouw, een zeer belangrijke rol.

¹³ Cijfers ontleend aan Gergely Ferenc, 'Száz vonat aranyvetélőként jár Európa átokverte földjén. Részlet a holland-magyar gyermekmentő akció történetéből, 1919-1928', *Confessio* (1987/4), 12-22, aldaar 21.